

Aftenposten

LØRDAG

AKTUELT
TRENDER
MENNESKER

Sidene 21-360

Tipp-tippoldemor er kanskje ikke adelig likevel

Slektsgranskning er i skuddet blant folk flest.

Men fallgrubene er mange. Nedarvede anetavler kan se storslagne ut, men er ofte bygget på ønsketenkning, gjetning eller ren svindel.

DAG PEDERSEN
SVERRE DALLAND (foto)

– Ja, dessverre, det serveres nok mye sludder og vås her. Et ferskt eksempel er Aftenpostens egen presentasjon av en såkalt slektstavle for Bratt-familien fra Gudbrandsdal. Enkelte av de påståtte forfedre som figurerer på den, har simpelthen aldri eksistert, sier Tore H. Vigerust, middelalderspesialist og en av de få norske faghistorikere som har genealogi, ætteforskning, som profesjon.

Å la seg besnære av falske anetavler kan skje «i de beste familier», for å si det sånn. I begynnelsen av 1920-årene gikk endog den fremragende historikeren og senere utenriksminister Edvard Bull d.e. på limpinnen da han utropte «Den Grønvoldske slektskrønike» til et mesterverk. Det bindsterke «mesterverket» som var ført i pennen av en pyntelig, pensjonert byråkrat i Kirke-departementet, viste seg senere å være et durkdrevent stykke slektshistorisk bedrageri.

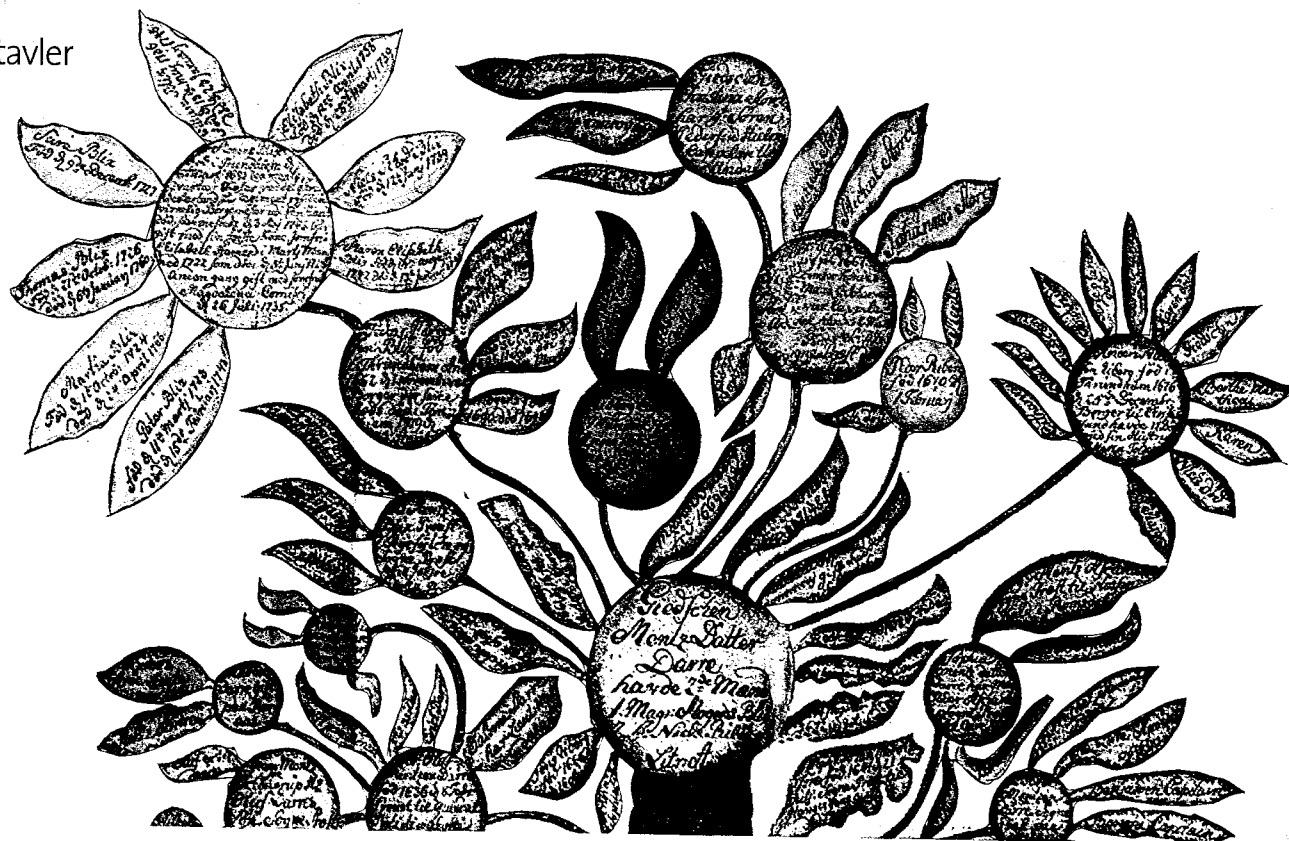
Snubletråder

Historikeren Vigerust, selv av gammel Gudbrandsdal-slekt, støtte personlig på problemer da han som ung mann med slektshistoriske interesser fikk utlevert et ferdig utarbeidet slektstre av sin farfar. Da han fikk mer erfaring gjennom studier, støtte han på snubletråder.

– Ifølge nedtegnelsene skulle jeg nedstamme fra Håkon V, men et stykke ut i arbeidet oppdaget jeg at det måtte være helt feil og basert på en god del synsing og formodninger som nok var gjort i god tro, men som naturligvis måtte korrigeres, sier han.

Hedret. Den norske adelsmann og senere lagmann Jørgen Henriksen Staur ble i 1604 også adlet av habsburgerne mens han var turist i Praha etter studier samme sted. Illustrasjonen

120262

Som en av de svært faglige ekspertene på området om vigerust, ofte kalt «Den norske okkupasjonshistorie», 2014, ekt-heten i slekters bakgrunn. - En del har jeg kunnet gå god for, men jeg er også blitt tilbudt penger for å godkjenne slekts-tavler som jeg har avslørt ikke holder mål. Det sier seg selv at slike anmodninger blir avvist, sier han, og beklager at det ligger så mye etterlatt «slagg og slam» igjen i nedtegnede slektsannaler; feil det er umulig å bli kvitt, og problemer som bare forstørres nå som Internett er blitt et viktig hjelpemid-del i slektsforskningen.

Selv om noe over 10 000 nordmenn faktisk nedstammer fra norske middelalderkonger og europeiske kongehus helt tilbake til 700-tallet, må vi andre nøye oss med et noe mindre glamorøst anegalleri. Når det derfor fra tid til annen dukker opp slekter som slår om seg med kongenavn, tåler de fleste dårlig en nærmere granskning. En eneste falsk identitet i slektsrekken er nok til at hele korthuset faller sammen, en-ten personen er oppdiktet eller plassert der i god tro. En gøvt genealog kan hurtig avsløre om det hele er et falsum.

Uaktsomme feiltolkninger kan naturligvis skje, men som regel dreier det seg om overlagte luren-dreierier utført for å pynte på et ellers ganske så dagligdags familietre. Slike forfalskninger er for så vidt like gamle som den norske ættesagaen selv, men kunne i tidligere tider ha en matnyttig hen-sikt i politisk og økonomisk forstand. Når såkalte kongsemner og oppkomlinger med stormanns-ambisjoner forsvarte en påstått høy men tvilsom byrd, gjerne med sverd i hånd, kunne makt og rik-dom bli gevinsten.

Drømmerier

-Men hva håper mennesker med slike høyt-flyvende drømmerier å oppnå i vår egen tid, Vi-gerust?

-Ja, det kan du sannelig spørre om. Det er vel ofte en form for streber; et forfølgelig ønske om å tilhøre en ærerik og fin familie, og kanskje åpne noen sosiale stengsler for å komme litt høyere på strå. Andre motiver kan være å idealisere myten om det gamle norske bondesamfunn knyttet opp mot nasjonalromantikken, slik Quisling var så flink til under okkupasjonen. De seks-syv mest kjente finger-te ættetavlene som er avslørt i nyere tid, er talende nok opp-tegnet av gamle NS-medlemmer som noen år etter krigen gjenopptok tråden.

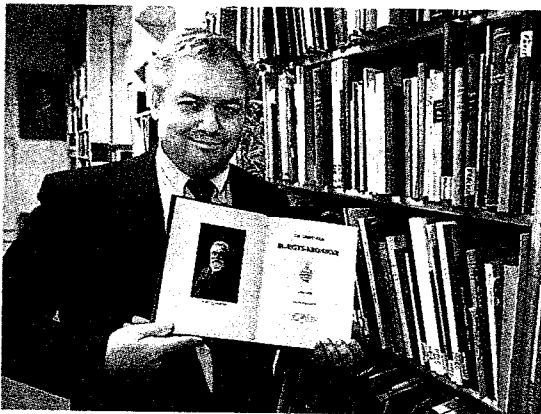
Det fåtall av norske familier som med rette kan hevde å nedstamme fra de norrøne konger og europeiske kongehus, er nesten uten unntak etterkommere av Ingrid Ottesdatter, Ibsens «Fru Inger til Østråt» (1475-1555), som hadde fem døtre; eller de har aner tilbake til den fornemme Rosen-sverdslekten i Østfold. Dersom en slik familietilknytning dokumenteres, kan faktisk linjene trekkes tilbake til Karl den store av Frankrike (747-814) og hans far Pipin den lille. Ingen europeisk familie kan spore sine forfedre lenger tilba-ke enn til omkring år 500. Resten er skjult i historiens mørke.

Svartedauden

Selv om svartedauden (1349) la store deler av Norges land øde, kan omkring 500 norske slekter finne sine forfedre blant 1300-1400-tallets storbønder, embedsmenn og adel, så som Aspa-slekten på Tingvoll, Benkestokk-slekten i Nord-Norge og Teiste-slekten i Midt-Norge og på Vestlandet.

Fra omtrent år 1600, da landet hadde ca. 400 000 innbyg-gere, inntreer et skille. Det nedtegnede betydelig bedre data enn før om tusener av norske selveidende bønder og deres husholdning. Frem til den store folketellingen i 1801 er der-for oversikten relativt god. Men så, i årene som går inntil neste folketelling i 1865, er det en stor del av det norske folk som simpelthen «forsviner i løse luften».

-Det er i dette tomrommet den store gåten ligger for mange som søker sine røtter, sier Tore H. Vigerust. - Jeg tip-per at en tredjedel av dagens befolkning vil bli stående bom fast når de skal lete etter sine forfedre tidligere enn 1865. År-saken til mysteriet må naturligvis være at det i løpet av 64 år fra 1801 skjer store folkeforflytninger fra land til by. Det byg-

Snodig. Norsk Slektshistorisk Forening har mye lodig slekts-, og lokalhistorisk litteratur, men også pussige kuriositeter. Historike-ren Tore H. Vigerust her med «Den grønvaldske slektskrønike» fra 1924, Nordens største genealogiske bedrageri. Forfatteren var 37 år da han tok historikerne kraftig ved nesen.

ges opp en klasse av arbeids- og tjenestefolk i byområdene, som etter to generasjoner ikke lett lar seg finne gjennom si-ne opprinnelige familieband på landsbygda.

Slekt som hobby

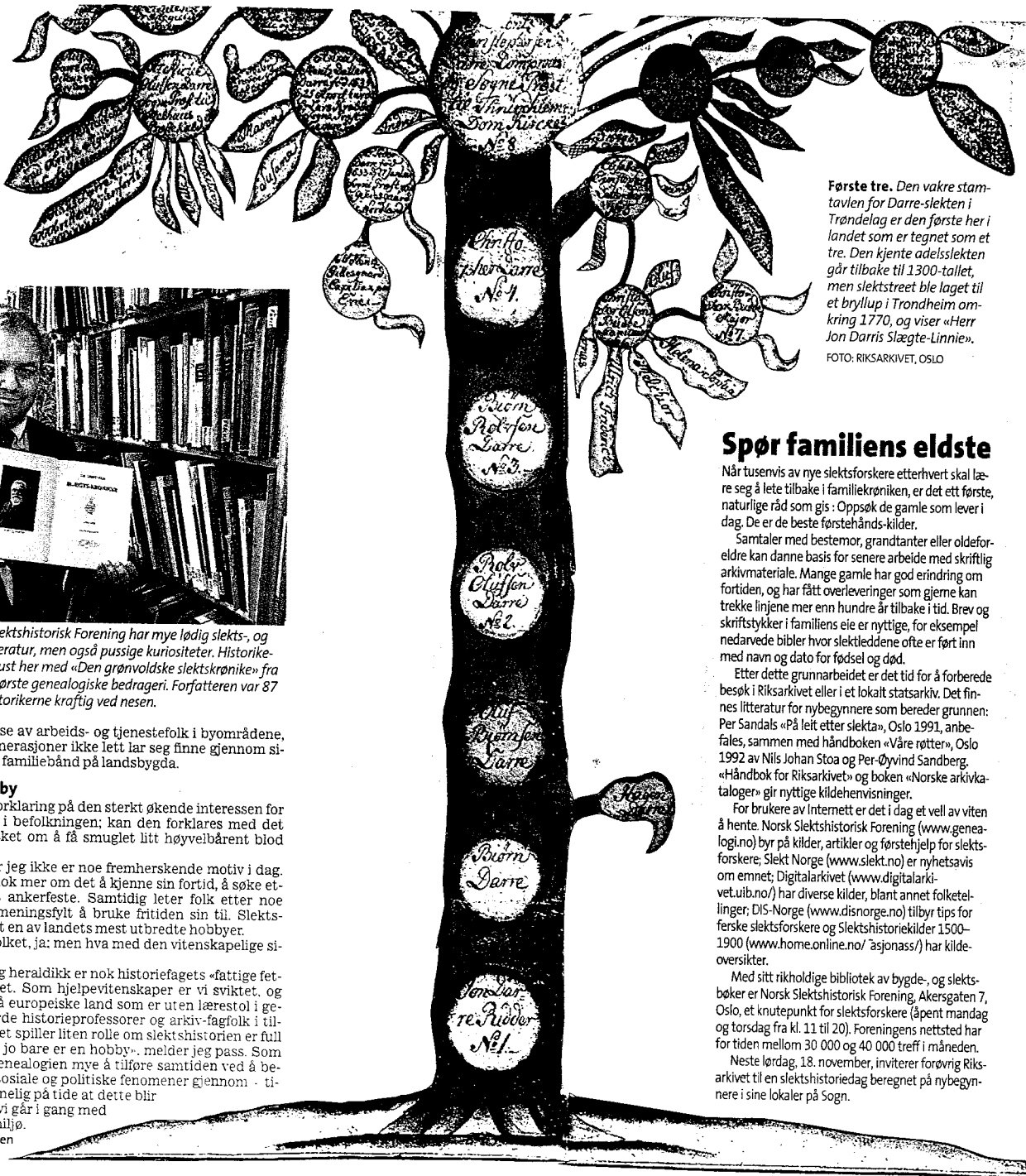
-Har du noen forklaring på den sterkt økende interessen for slektsforskning i befolkningen; kan den forklares med det før omtalte ønsket om å få smuglet litt høyveibærent blod inn i familien?

-Nei, det tror jeg ikke er noe fremherskende motiv i dag. Det dreier seg nok mer om det å kjenne sin fortid, å søke et-ter et kulturelt ankerfeste. Samtidig leter folk etter noe spennende og meningsfylt å bruke fritiden sin til. Slekts-forskning er blitt en av landets mest utbredte hobbyer.

-Hobby for folket, ja; men hva med den vitenskapelige si-den?

-Genealogi og heraldikk er nok historiefagets «fattige fet-tere» her i landet. Som hjelpevitenskaper er vi svikket, og Norge er et av få europeiske land som er uten lærestol i ge-nealogi. Når lærde historieforskere og arkiv-fagfolk i til-legg hevder at det spiller liten rolle om slektshistorien er full av feil fordi «det jo bare er en hobby», melder jeg pass. Som vitenskap har genealogien mye å tilføre samtiden ved å be-lyse historiske, sosiale og politiske fenomener gjennom ti-dene. Det er sannelig på tide at dette blir anerkjent og at vi går i gang med å bygge opp et miljø.

dag.pedersen
@aftenposten.no

Første tre. Den vakre stam-tavlen for Darre-slekten i Trøndelag er den første her i landet som er tegnet som et tre. Den kjente adelslekten går tilbake til 1300-tallet, men slekstreet ble laget til et bryllup i Trondheim om-kring 1770, og viser «Herr Jon Darri Slægte-Linnie».

FOTO: RIKSARKIVET, OSLO

Spør familiens eldste

Når tusenvis av nye slektsforskere etterhvert skal læ-re seg å lete tilbake i familiekroniken, er det et første, naturlige råd som gis: Oppsøk de gamle som lever i dag. De er de beste førstehånds-kilder.

Samtaler med bestemor, grandtanter eller oldefor-eldre kan danne basis for senere arbeid med skriftlig arkivmateriale. Mange gamle har god erindring om fortiden, og har fått overleveringer som gjerne kan trekke linjene mer enn hundre år tilbake i tid. Brev og skriftstykker i familiens eie er nyttige, for eksempel nedarvede bibler hvor slektleddene ofte er ført inn med navn og dato for fødsel og død.

Etter dette grunnarbeidet er det tid for å forberede besøk i Riksarkivet eller i et lokalt statsarkiv. Det finnes litteratur for nybegynnere som bereder grunnen: Per Sandals «På leit etter slekta», Oslo 1991, anbe-fales, sammen med håndboken «Våre røtter», Oslo 1992 av Nils Johan Stoa og Per-Øyvind Sandberg. «Håndbok for Riksarkivet» og boken «Norske arkivka-talger» gir nyttige kildehenvisninger.

For brukere av Internett er det i dag et vell av viten å hente. Norsk Slektshistorisk Forening (www.genealogi.no) byr på kilder, artikler og førstehjelp for slekts-forskere; Slekt Norge (www.slekt.no) er nyhetsavis om emnet; Digitalarkivet (www.digitalarkiv-utv.uib.no/) har diverse kilder, blant annet folketel-linger; DIS-Norge (www.disnorge.no) tilbyr tips for ferske slektsforskere og Slektshistoriekilder 1500-1900 (www.home.online.no/~asjonass/) har kilde-oversikter.

Med sitt rikholdige bibliotek av bygde-, og slekts-bøker er Norsk Slektshistorisk Forening, Akersgaten 7, Oslo, et knutepunkt for slektsforskere (åpent mandag og torsdag fra kl. 11 til 20). Foreningens nettsted har for tiden mellom 30 000 og 40 000 treff i måneden.

Neste lørdag, 18. november, inviterer forøvrig Riks-arkivet til en slektshistoriedag beregnet på nybegyn-nerne i sine lokaler på Sogn.

Apkuperen okt - 00

Anegalleriet vrimler av nordiske konger hos Bratt-ættens overhode, Jon Bratt Otnes. Hadde skjebnen villet det annerledes, kunne han vært Norges konge, og Sveriges med. Nå gleder han seg over at nytt norsk blod tilføres et kongehus innført fra utlandet.

Han er vårt egentlige kongesemne

DAG PEDERSEN
TOMA. KOLSTAD (foto)

At Mette-Marit Tjessem Høiby er et godt dronningesemne, er han skråsikker på, den gamle høvding på 81 år. Hans visshet ligger kanskje i genene. For mer enn tusen år siden het forfaderen Halvdan Svarte.

Kongefamilien bør prise seg lykkelig over at de fikk den flotte jenta der. Naturligvis er det kjekke og høflige mennesker vi har hatt på Slottet i de siste snart hundre år, bevars, men særlig norske var de jo ikke før Sonja Haraldsen rettet opp noe av dette misforholdet. Nå blir det ytterligere en forbedring, sier han.

At kongefamilien Bratt Otnes holder hus i Haraldsen-familiens byelend i Professor Dahls gate i Oslo, og har prinsesse Martha Louise som nabo i leiligheten to etasjer over, har ingen sammenheng med hans fornemme herkomst. Leleforholdet skyldes utelukkende en storslått tilfeldighet, og prinsessen er så hyggelig og søt når de tilfeldig møtes på ramben, at det er en ren fornøyelse. - Det er bare å gi seg helt over, sier han.

«Paterfamilias»

Kunnskapen om Bratt-ættens imponerende slektstre har Jon Bratt Otnes holdt levende, som minnerasjonene før, som har gjort det i hundre år, og som etterkommerne sikkert vil gjøre. Lendermann Baard Bratt fra Rein i Rissa, født 1120, var den første «paterfamilias». Jon Bratt Otnes er den foretønlige siste. Og i en rett nedadstigende linje finner vi kjente norske kongenavn som fortaper seg langt dypere inn i historien. Mange av dem til å være stolte av, andre kanskje ikke fullt så mye.

- Harald Hårfagre er nok den største personligheten, og han var litt av en prokting. Det sies at han hadde 19 legetinne barn og antagelig en dross andre. Harald Gilje, derimot, var en fordekt lrender som bløffet seg til kongenakten her i landet. Ham er jeg også i slekt med, dessverre, sier Bratt Otnes.

Kongesemne

At Jon Bratt Otnes hadde vært et opplagt norsk kongesemne dersom historien hadde fart lempeligere med alle hans berømte forfedre, er utvilsomt. Men hva med den svenske trone? Jo, han og hans barn er siste ledd i den skånsk-norske Ynglingeætt, som er utdødd i Sverige. Endog svensk TV2 erkjente for noen år siden i et fremtidsprogram at det var Jon som egentlig skulle ha vært svensk konge dersom slekt hadde fulgt slekt i rak og harmonisk linje.

Hvordan kan det ha seg at en mann med så mye adelig arv og odel i årene nærmest beklager at en alminnelig norsk kvinne trer inn som den norske tronarvings hustru?

- For all del, ikke bruk ordet adel. Man kan være edel i tankene, men ikke av arv. Mette-Marit ser jo ut som en eventyrprinsesse, og er tillegg av tronersk husmannslekt, leser jeg i avisen. Vi er alle av husmannslekt, vi er alle kongeslektninger, de fleste vet det bare ikke. Det spesielle ved min ætt er at vi har holdt tradisjonene i hevd. Derfor finner vi sporene etter våre forfedre, enten det er Einar Tambarskjelve det

gjelder, Magnus Lagabøter eller Harald Hardråde. Dersom den unge damen begynner å granske dypt nok i slektens fortid, støter hun før eller siden på en konge.

Ingen fyrstinne!

- Du foretrekker altså Mette-Marit som kronprinsens gemalinne fremfor en eller annen mellomøstøpelsk fyrstinne Constanze Susanne von und zu - et eller annet? - Så absolutt. Skulle vi igjen begynne å befolke kongehuset med utlendinger, kunne vi like gjerne bli republikk. Selv om de kongelige har gjort en utmerket jobb siden 1905, har vi ikke særlig mye å takke danskene for. De skjendet og utbyttet landet gjennom 400 år. Det gjorde jeg da også dronning Margrethe høflig oppmerksom på da jeg sendte henne et gratulasjonsbrev på hennes 50-årsdag i 1990. Jeg ba henne om å benytte anledningen til å sende stjalne kostbarheter og dokumenter tilbake til Norge. Jeg fikk et like høflig brev tilbake fra hoffet som gjordet oppmerksom på at dette var forhold som lå utenfor dronningens myndighetsområde.

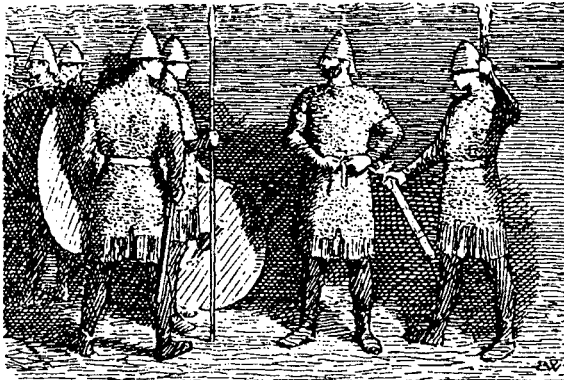
Jon Bratt Otnes har på flere områder kjempet hardt for å få annet nasjonalt arvegods tilbake til riket, historiske klenodier som også har sterk tilknytning til hans forfaders slektninger. For 30 år siden prøvde han å få utlevert restene av kongsfanen «Landöstan» eller «The Fairy flag», som Harald Hardråde red under da han falt ved Stamford bridge i 1066, forøvrig i kamp mot en annen fern slektning, den britiske kong Harald Godwinson. Fanen ble funnet på Dunvegan Castle på den skotske øya Skye. Bratt Otnes klarte for noen år siden nesten å overtale sin venninne, det da avgåtte overhode av MacLeod-klanen, elskelige 92 år gamle Dame Flora, til å gi den fra seg. Datter-sønnen satte imidlertid høvisk foten ned. Fanen måtte forbli i Skottland.

På veggen i stuen til sagakongens etterkommer henger en sver skisse over Bratt-ættens stamtre. Den er en komplisert affære med mange forgreninger og krysskoblinger, men går i rett linje fra ledd til ledd. Alt som heter brødre, søstre, onkler og nevøer, er skreivt vekk, allikevel inneholder den håndskrevne listen 1500 navn.

Operakonge

Som en av de fremste lyriske tenorer Norge fostret i etterkrigstiden, feiret Jon Bratt Otnes sine egne kongelige triumfer på operascenen verden over, særlig i Sor-Amerika, hvor han ble sammenlignet med Caruso, men også blant amerikanske okkupasjonstroppe i Det fjerne østen, i USA og i Tyskland. Etter at stemmen ble borte, fortsatte han en norsk karriere innen internasjonal handel og senere i FNs humanitære tjeneste.

På tross av sine aner ble Bratt Otnes altså aldri hverken norsk eller svensk majestet. Det plager ham ikke. Når han ser seg tilbake, er det på et eventyrlig liv som mang en sagaskikkelse kunne ha mistunnet ham. Utan sverd i hånd, bare med sin rost, ja han store landområder og mange folkeslag under seg.

Stamfaren. Sagakongen Halvdan Svarte (TEGNING: ERIK WERENSKJOLD, SNORRES KONINGSÅGER) væpner seg til strid. Han er opphavet til «halve Norge», men ikke mange kan vise til spor som går direkte tilbake til ham.

Ætlingen, Jon Bratt Otnes' stamtre er fullt av sagakonger. Dersom slekt hadde fulgt slekt i rak linje gjennom et årtusen, kunne han ha siddet på tronen i dag.

FN Redigør. Operasanger.
Prof. Dalbøgt. 18. 0353 Oslo. 2256-6582.

STAMTAVLEN

Oversikten bygger på Aftenpostens fortolkning av Jon Bratt Otnes' slektstavle gjennom mer enn 1000 år. Vi har forenklet kraftig og satt opp en skjematisk «hovedvei» for slektsleddene på fars- og morsiden.

HALVDAN SVARTE
konge 839 - 860

Harald Hårfagre,
Norges konge ca. 865 - 933

Sigurd Rise,
konge

Halvdan Sigurdsson,
konge

Sigurd Syr,
konge på Ringerike, død 1018

Harald Hardråde, Halvaksen? Sigrid Sigurdsdatter
Norges konge 1030 - 1066

Olav Kyrre, Gudrun Novsteinsdatter
Norges konge 1067 - 1093 f. 1053

Magnus Barfot, Åshild Skulesønn på Rind
Norges konge 1093 - 1103 f. 1105, lendenmann

Harald Gilje, Åshildsdatter
Harald Gilje, Åsvaldatter
konge, død 1136 til Rein

Sigurd Mund, Baard Baardsson Bratt,
konge 1137 - 1155 lendenmann, f. ca. 1145

Sverre, Baard Bratt, f. ca. 1170,
konge 1177 - 1202 hertug Skules lendenmann

Håkon III Sverresønn, Bjørn Bratt,
konge 1202 - 1217 ridder (nevnes 1220)

Håkon IV Håkonsønn, Enk d.æ. Bratt
konge 1217 - 1263 på Bjølstad, f. 1240

Magnus Lagabøter Håkonsønn, Ivar Bratt på Bjølstad,
konge 1261 - 1280 f. 1281

Håkon V Magnusønn, Agnes Håkonsdatter
konge 1299 - 1319 av Norge

Sigurd Håkonsønn til Sørheim, Cecilie Sigurdsdatter
baron 1305 - 1383 til Sørheim

Gyrd Ingjelsønn, Bjørn Bratt på Tynnylfe,
til Oe i Vang, sisselmann f. 1335

Cecilie Gyrdsdatter, Enk d.y. Bratt på Bjølstad
til Oe i Vang, sisselmann og Rudi, 1364 - 1431

Cecilie Petersdatter, Endride Bratt på Bjølstad,
til Skeidaker, 1432 - 1509 væbner, 1400 - 1456

Eysteinn Bratt, Endride Bratt
på Bjølstad, 1475 - 1555 på Tynnef, 1475 - 1555

Tora Eysteindatter Bratt, Tora Trondsson Bratt
på Bjølstad, 1550 - 1675 på Vahljog og Tynnef

Tord Eiliksønn Bratt, Tord Bratt
på Bjølstad, 1550 - 1675 på Tynnef, f. 1551

Tord Tordssønn Bratt, Sinen Bratt på Hegge,
på Bjølstad, 1575 - 1675 lensmann, 1583 - 1663

Ole Bratt, Annud Bratt på Sandbu
1633 - 1692 og Myhre, f. 1635

Guthorm Bratt, Johannes Bratt
1658 - 1719 på Hegge, f. 1685

Ole Bratt, Annud Bratt
1684 - 1737 på Myhre, f. 1734

Tore Bratt, Peder Bratt
1720 - 1784 på Myhre, f. 1776

Ole Bratt, Ingeborg Bratt Myhre,
på Otnes, 1757 - 1832 1804 - 1862

Ole Bratt Otnes, A Nilsen Kaulstad,
1801 - 1882 1796 - 1862

Lars Bratt Otnes, Johan Nilsen A. Aulstad
1849 - 1936 1842 - 1944

Far: Ole Bratt Otnes, 1876 - 1923 Mor: Anne Kaulstad, 1879 - 1957

JON BRATT OTNES,
f. 1919

N.S.